

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA MUZICII INSTRUMENTALE A „DOMNILOR ȚĂRANI“ DIN VALEA CERNEI DESPRE MUZICA DE FANFARĂ

Dumitru JOMPAN

Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița

Motto: „... singură cântarea e din rai”
Vasile Goldiș

Să explici unei comunități ce este aceea o fanfară, când obștea respectivă beneficiază de multă vreme de binefacerile unei astfel de formații instrumentale, este un lucru nefiresc. Și, totuși, pentru cei care încă nu cunosc sensul noțiunii, precizăm că, *fanfara* este un ansamblu de instrumente muzicale de suflat din lemn și din alamă la care se adaugă și cele de percuție care au rolul de a marca tempo-ul, mișcarea, măsura cântecelor compuse de muzicieni în acest scop.

Repertoriul specific fanfarelor este alcătuit din: marșuri, dansuri și prelucrări de muzică populară, cântece de paradă, potpuriuri din opere, etc.

Potrivit cu scopul urmărit, aceste alcătuirii pot fi: militare sau ostășești, populare sau „civile”, neoprotestante, ș.a.

Vizavi de grupările corale, formațiile camerale, orchestrele de muzică populară sau simfonică, fanfarele au o sonoritate amplă, puternică, de unde și o atmosferă de măreție, de fastuos ce se degajă în rândul ascultătorilor. Tocmai datorită „sonorităților ample”, formațiile de acest gen se manifestă de cele mai multe ori în aer liber, mai rar în incinta unor lăcașuri de cult sau instituții de cultură. Atmosfera de „fast” o dă și strălucirea instrumentelor muzicale din alamă și uniforma purtată cu mândrie și demnitate de fanfariști.

Înființate, prima oară, în secolul al XIX-lea, nu pe un teren arid, fanfarele au descins din așa-zisele „*meterhenele militare turcești*” alcătuite din „*trompete diferite, talgere de alamă care se loveau unul de altul și tobe de toate mărimile*”.¹

O astfel de formație blamată ca fiind „*detestabilă*”, „*oribilă și ridiculă*” cânta alături de o grupare germană și alta lăutărească „*delicioasă*” la curtea domnească a lui Nicolae Mavrogheni din Țara Românească, prin anul 1876.²

Această muzică instrumentală, „*de import*”, „*evropenească*”, bântuia pe la curțile marilor dregători la sfârșitul secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea fiind interpretată de cântăreți turci, maghiari, italieni, austrieci, ruși, ș.a.

La români, prima fanfară militară s-a temeluit în Moldova, la Iași, în anul 1830, sub îndrumarea dirijorului François Ruzitski. Astfel de înjghebări muzicale instrumentale au împânzit apoi mai multe orașe ale țării: București, Craiova, Galați, Piatra Neamț și în alte centre urbane unde ființau garnizoane militare.

În Transilvania și Banat la: Aiud, Arad, Brașov, Caransebeș, Sibiu, Timișoara fanfarele au avut rol de „*ordin militar*”, festiv, spectacular.³

¹ Octavian Lazăr Cosma, 1974, p. 102.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, vol. III, pp. 166-168.

Primii interpreți (fanfariști) și dirijori au fost, așa cum am amintit mai sus, veniți din afară. Ca atare și repertoriul vehiculat purta semnătura unor compozitori străini. Ei cântau mazurci, polci, poloneze, piese de bravură.

După anul 1850, pe lângă fanfarele militare (ostășești) în care s-au format cei mai mulți dintre dirijorii țărani din Banat, au apărut și formațiile sătești, fanfarele „civile”. Atunci, „*numeroase fanfare se organizează în mediul rural, îndeosebi în Banat – menționează muzicologul Octavian Lazăr Cosma – ajungând să susțină un repertoriu dificil. Fanfarele țărănești, mândria satelor, au servit la deșteptarea gustului în păturile largi ale populației*”.⁴

La începutul veacului XX existau, în zona noastră, 4 societăți muzicale; 144 societăți corale; 12 reuniuni de cântări și muzică; 40 de fanfare, iar în Banatul Sârbesc, 14 coruri și fanfare. Toate cele 184 de formații muzicale vocale și instrumentale au luat un avânt deosebit în anul 1922, odată cu înființarea „*Asociației Corurilor și Fanfarelor Române din Banat*”, din inițiativa compozitorilor Ioan Vidu și Iosif Velceanu. În Statutele Asociației se prevedea, între altele: înființarea de nuclee vocal-instrumentale în așezările care nu aveau încă astfel de societăți, înzestrarea cu toate cele necesare desfășurării activității lor; organizarea cursurilor de inițiere muzicală; a unor congrese; a emulațiilor (olimpiadelor) muzicale, înființarea unui organ de presă propriu - „*Revista corurilor și fanfarelor române din Banat*” etc.

În cele ce urmează ne propunem să „*inventriem*” mișcarea muzicală a fanfarelor din așezările Văii Cernei pentru a vedea în ce măsură aceasta a contribuit la progresul artei muzicale amatoare din Banat.

Din mulțimea criteriilor, alegem pe cel cronologic, găsindu-l cel mai potrivit pentru acest moment sărbătoresc.

Cea mai veche fanfară din acest areal, după cercetarea noastră, a fost „*Ștabul*” din Mehadia, înființată în anul 1781. Este chiar cea mai veche muzică militară din județul Caraș-Severin care a promovat cântarea ostășească. Din repertoriul fanfarei a făcut parte „*Cântecul lui Bunăparte*” (Bonaparte), un cântec „*de tabără*”.

Fanfara din Pârlipăț a luat naștere în anul 1910. În anul 1927 număra 28 de inși, iar în 1946, într-un concert a cântat „*fără conducător*”. Reînființată în anul 1980.

Anul 1913 a prins, în această salbă, fanfara din Valea Bolvașnița care, în scurtă vreme, a devenit o „*formație vestită*”. Instrumentiștii de aici i-au încântat cu armoniile, meșteșugit înlănțuite, pe locuitorii satelor și orașelor: Anina (1972, 1973), Băile Herculane (1969), Bârza (1971), Bozovici (1965), Orșova (1964), Topleț (1967) ș.a., prin priceperea și strădania dirijorilor Mihai Blidariu - „*Burta*”, Mihai Drăgan. Într-o vreme, la Valea Bolvașnița au existat trei fanfare, una mai bună decât alta.

Pe locul patru se situează Fanfara „*Dorul*” din Mehadica înființată în anul 1920 și instruită de Ioan și Iosif Milu.

„*Serenada*” interpretată de fanfara din Globu Craiovei în anul 1924 cu prilejul unei vizitațiuni canonice, scria un cronicar, a fost „*deosebit de succesă*”.

14 iubitori ai genului, din Prigor, au înjghebat o formație de acest fel în 1930. Instrumentele, de origine cehă, în valoare de 74.000 de lei, le-au cumpărat pe banii lor.

Despre fanfara din Crușovăț, cunoaștem că, în anul 1937, se afla „*în plină activitate*”.

După cel de al doilea flagel mondial au apărut fanfare noi la: Globurău (1950), Pătaș (1951) și Plugova (1960).

⁴ *Ibidem*, p. 127.

Cei care au fost atenți la enumerarea noastră, pe bună dreptate ne pot reproșa, vizavi de trecerea sub tăcere a activității de această natură în stațiunea Băile-Herculane, o oarecare stare de amnezie. Da, dar spre surprinderea unora, acest oraș n-a avut niciodată o fanfară proprie. În rotonda sau, cum atât de plastic o numea un cronicar în presa vremii „*șopru dă lațuri*“, au cântat, în sezonul estival, fanfarele din: Caransebeș, Lugoj, Timișoara etc. și chiar din orașul Debrețin. În cele mai multe cazuri, acestea au fost fanfare „*cătănești*“ (militare).

Ne întrebăm, la acest ceas aniversar, câte din „*glasurile*“ instrumentelor de alamă și din lemn nu au amuțit, parafrazând unul din versurile „*Corului sclavilor evrei*“ din opera „*Nabuccodonosor*“ de Giuseppe Verdi care suna astfel: „*Și, voi, harfe de aur de ce ați amuțit?*“.

Oare de ce au „*amuțit*“ corurile și fanfarele noastre? Fiecare dintre noi, desigur, are un răspuns. Cine poartă vina absenței din localitățile noastre, astăzi, a acelor „*oaze de lumină*“, „*pârghii*“ ale progresului cultural? Biserica, Școala, Primăria, „*afurisita de politică*“, manelele ce duhnesc a hoit... sau, mai rău, fiecare dintre noi?

Slăbirea coeziunii dintre membrii aceleiași obști sătești se manifestă acolo unde „*forțele active*“ au pălit.

Meritul dumneavoastră (cei din Valea Cernei), ca de exemplu și al corului din Glimboca, formație care, în această zi, serbează 40 de ani de la reînființarea corului bisericesc, aveți un mare merit că ați păstrat această nobilă tradiție și că, încă mai existați. Acest lucru îmi amintește un cântec deosebit de frumos din repertoriul poporului rus, pe care cei de vârsta mea trebuie să-l mai știe: „*Drept în câmp creștea un mesteacăn/Falnic cu mândrie/Pe câmpie/Liuli, liuli, mesteacăn/Liuli, liulilenchi mesteacăn...*“.

Fanfara dumneavoastră este asemenea mesteacănului, solitară (singură) și falnică asemenea unui stejar care nu se îndoie la nici una din cauzele care au dus la dispariția formațiilor muzicale surori, din legendara Valea Cernei.

Tocmai pentru solitudinea, fâlnicia, temeritatea dumneavoastră vă felicit și vă urez mulți ani cu sănătate și în deplină armonie alături de instituțiile administrative și culturale ale satului.

Valea Cernei. Fanfara reunită

**CONTRIBUTIONS À LA CONNAISSANCE DE LA MUSIQUE INSTRUMENTALE "MESSIEURS
PAYSANS,, DES CERNA VALLÉE, LA MUSIQUE DE FANFARE.**

(Résumé)

Établi, pour la première fois, la version du dix-neuvième siècle, fanfares descendu de la soi-disant «meterhenele militaire turque" en forme, trompette différentes, cymbale Alam une structure de soins à une autre est de frapper tous les tambours et les mătimile. Les soldats fanfare a honoré ses temeluit roman Moldavie, Iasi, en 1830, sous la direction du chef d'orchestre Ruzitski Francis. Bucarest, Craiova, Iasi, Piatra Neamt et d'autres garnisons centre urbain étant UEDN militaire: tel rôle dans la ville parsemée de collecte du pays puis muzicale nombreuses. En Transylvanie, Banat et Aiud, Arad, Brasov, Caransebes, Sibiu, fanfares Timișăara étaient destinés, "l'ordonnance militaire". Fêtes spectaculaires début du XXe siècle, il y avait notre zone, l'Association roumaine des chorales et fanfares Banat "de l'individu et compositeurs nitiativ Velceanu Joseph John. Le plus ancien dans cette bande domaine, le groupe mis en place, le désir "Joseph et John Micu instruits. Numéro 14 ont fans du genre, L'Ancien Prigor à créer une "stabuli" Il genre de Mehadio formative en 1930. A propos de fanfare de Crușovăț, de savoir que l'aflatoxine année 1937,, en pleine activitats. C'est avec regret que le filé station POTA Salles de bains - Il Herculané jamais eu un nettoyant pour laiton The Roundhouse sauvages, "AD șopru Chains", à la saison estivale dans la cantate, fanfares: Caransebes, Lugoj, Timisoara et de la ville de Debrecen.